

УДК 378.4(476-25):001.89(092)

СЛЕДУЯ ТРАДИЦИЯМ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАУК: НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ РОМАНСКОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ

А. В. ТУЧИНСКИЙ¹⁾

¹⁾Белорусский государственный университет, пр. Независимости, 4, 220030, г. Минск, Беларусь

Аннотация. Статья посвящена 85-летию филологического факультета Белорусского государственного университета, подготовившего тысячи учителей, писателей, научных сотрудников, работников власти и управления. Описаны основные направления деятельности кафедры романского языкознания. Представлены особенности учебной, учебно-методической и научно-методической работы, взаимодействия с организациями – заказчиками кадров, студенческими научными кружками и объединениями, действующими на базе кафедры. Охарактеризован информационно-исследовательский проект «Холокост – трагическая страница истории Беларуси».

Ключевые слова: высшее образование; филологический факультет; кафедра романского языкознания; образовательный процесс; методы и приемы обучения; информационно-исследовательский проект.

ПРЫТРЫМЛІВАЮЧЫСЯ ТРАДЫЦЫЙ ФІЛАЛАГІЧНЫХ НАВУК: НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ КАФЕДРЫ РАМАНСКАГА МОВАЗНАЎСТВА

А. В. ТУЧЫНСКІ^{1*}

^{1*}Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4, 220030, г. Мінск, Беларусь

Анацыя. Артыкул прысвечаны 85-гадоваму юбілею філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, які падрыхтаваў тысячы настаўнікаў, пісьменнікаў, навуковых супрацоўнікаў, работнікаў улады і кіравання. Апісаны асноўныя напрамкі дзейнасці кафедры раманскага мовазнаўства. Прадстаўлены асаблівасці вучэбнай, вучэбна-метадычнай і навукова-метадычнай работы, узаемадзеяння з арганізацыямі – заказчыкамі кадраў, студэнцкімі навуковымі гурткамі і аб'яднаннямі, якія дзейнічаюць на базе кафедры. Ахарактарызаваны інфармацыйна-даследчы праект «Халакост – трагічная старонка гісторыі Беларусі».

Ключавыя словы: вышэйшая адукацыя; філалагічны факультэт; кафедра раманскага мовазнаўства; адукацыйны працэс; метады і прыёмы навучання; інфармацыйна-даследчы праект.

Образец цитирования:

Тучинский АВ. Притрымліваючыся традыцый філалагічных навук: навукова-даследчая дзейнасць кафедры раманскага мовазнаўства. *Часопіс Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Філалогія*. 2024;3:73–80.
EDN: AREPOC

For citation:

Tuchynski AV. Following the traditions of philological sciences: research activities of the department of Romance linguistics. *Journal of the Belarusian State University. Philology*. 2024;3: 73–80. Belarusian.
EDN: AREPOC

Автор:

Алексей Викторович Тучинский – кандидат филологических наук, доцент; заведующий кафедрой романского языкознания филологического факультета.

Author:

Aliaksei V. Tuchynski, PhD (philology), docent; head of the department of Romance linguistics, faculty of philology.
prof.1968@list.ru

FOLLOWING THE TRADITIONS OF PHILOLOGICAL SCIENCES: RESEARCH ACTIVITIES OF THE DEPARTMENT OF ROMANCE LINGUISTICS

A. V. TUCHYNSKI^a

^aBelarusian State University, 4 Niezaliezhnasci Avenue, Minsk 220030, Belarus

Abstract. The article is dedicated to the 85th anniversary of the faculty of philology of the Belarusian State University, which trained thousands of teachers, writers, researchers and government officials. The main areas of activity of the department of Romance linguistics are described. The features of the organisation of educational, educational-methodological and scientific-methodological activities, interaction with organisations – customers of personnel, student scientific circles and associations operating on the basis of the department are presented. The information and research project «Holocaust is a tragic page in the history of Belarus» is characterised.

Keywords: higher education; faculty of philology; department of Romance linguistics; educational process; teaching methods and techniques; information and research project.

Языки романской группы,
Юность древняя Земли!
Ставить памятник вам глупо –
Вы со сцены не сошли.
Наум Коржавин

Уводзіны

Кафедра раманскага мовазнаўства была заснавана на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ў 2002 г. і стала першай у краіне кафедрай раманістыкі філалагічнага профілю. Ужо больш за два дзесяцігоддзі яна з'яўляецца выпускаючай па спецыяльнасцях «рамана-германская (італьянская) філалогія» і «рамана-германская (французская) філалогія». Студэнты, якія абралі дадзены напрамак універсітэцкай адукацыі, атрымліваюць сур'ёзную шматузроўневую падрыхтоўку па практыцы замежнай мовы, вывучаюць яе тэарэтычныя, культуралагічныя і гістарычныя аспекты (фанетыку, лексікалогію, граматыку, стылістыку, гісторыю), методыку выкладання, а таксама набываюць навыкі вуснага і пісьмовага перакладу. Акрамя наведвання лекцыйных і практычных заняткаў, навучальны план прадугледжвае праходжанне педагагічнай і перакладчыцкай практык з мэтай засваення навыкаў, неабходных для будучай прафесійнай дзейнасці.

Вялікая заслуга ў стварэнні кафедры належыць прафесару Л. А. Мурынай, якая імкнулася заснаваць на філалагічным факультэце кафедру рамана-германскіх моў, каб забяспечыць паўнацэнны вучэбны працэс не толькі на аддзяленнях беларускай і рускай моў і літаратур, але і на замежным аддзяленні па спецыяльнасцях «англійская мова і літаратура», «нямецкая мова і літаратура», «французская мова і літаратура», «італьянская мова і літаратура». Падборам выкладчыцкага саставу займалася прафесар Н. М. Ніжнёва. У той час на кафедры працавалі 50 вопытных спецыялістаў у галіне выкладання замежных моў, сярод іх былі і педагогі, запрошаныя з іншых устаноў вышэйшай адукацыі рэспублікі, і супрацоўнікі ўніверсітэта.

Сёння, атрымаўшы кваліфікацыю «Філолаг. Выкладчык французскай мовы. Перакладчык» ці «Філолаг. Выкладчык італьянскай мовы. Перакладчык», выпускнікі дадзенага профілю філалагічнай падрыхтоўкі паспяхова інтэгруюцца ў прафесійную супольнасць у якасці выкладчыкаў устаноў сярэдняй і вышэйшай адукацыі, рэдактараў, перакладчыкаў тэхнічнай, мастацкай літаратуры і супрацоўнікаў ІТ-праектаў, іншымі словамі, у разнастайныя сферы гуманітарнай і тэхнічнай дзейнасці, у якіх неабходны глыбокія і трывалыя веды замежных моў. За час існавання кафедры яе выпускнікамі сталі больш за 700 студэнтаў, якія падрыхтавалі дыпломныя і магістарскія праекты па розных аспектах раманскага мовазнаўства, параўнальнага мовазнаўства, мастацкага перакладу, а таксама методыкі выкладання раманскіх моў.

Зараз на кафедры навучаюцца больш за 170 студэнтаў 1-й і 2-й ступеней вышэйшай адукацыі. За кафедрай замацаваны дысцыпліны дзяржаўнага кампанента «Асноўная замежная мова», «Тэарэтычная граматыка», «Тэарэтычная фанетыка», «Лексікалогія вывучаемай мовы», «Методыка выкладання замежнай мовы», «Гісторыя вывучаемай мовы», «Стылістыка замежнай мовы» (у дачыненні да французскай і італьянскай моў), а таксама «Тэорыя і практыка перакладу».

Вынікі і іх абмеркаванне

Вучэбная, вучэбна-метадычная і навукова-метадычная работа кафедры рэалізуецца ў адпаведнасці са стратэгічнымі прыярытэтамі дзейнасці БДУ. Яна накіравана на актыўнае інтэграванне ў сусветную адукацыйную прастору, удзел у еўрапейскім працэсе гарманізацыі архітэктуры вышэйшай адукацыі праз забяспечванне якаснага навучання замежным мовам як сродку зносін у розных сферах грамадскай і прафесійнай дзейнасці ва ўмовах міжкультурнай камунікацыі.

Прафесійна арыентаванае навучанне, закладзенае ў адукацыйным стандарце вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь, прадугледжвае падрыхтоўку высокакваліфікаваных спецыялістаў, здольных адаптавацца да ўмоў жыцця, якія хутка змяняюцца, выпрацоўваць і прымаць аптымальныя рашэнні ў складаных сацыякультурных сітуацыях. На сучасным этапе развіцця беларускага грамадства, у перыяд імклівага пашырэння міжкультурных кантактаў замежная мова становіцца неабыякавым сродкам прафесійных зносін. У сённяшнім глабалізаваным свеце ўзаемаразуменне, якое дасягаецца падчас грамадска-выбудаўнай камунікацыі, з'яўляецца першараднай задачай у рэалізацыі паспяховага міжкультурнага ўзаемадзеяння.

Змест планаў і праграм кафедры накіраваны на гуманізацыю навучання студэнтаў. У сувязі з гэтым асабліва ўвага надаецца пытанням перабудовы адукацыйнага працэсу на аснове культуралагічнага падыходу да навучання мове. Выкладчыкі кафедры пастаянна працуюць над удасканаленнем метадаў і форм дыферэнцыраванага і інтэграванага навучання, павышэннем цікавасці да вывучэння раманскіх моў праз творчы падыход да правядзення навучальных заняткаў і пазнавальна-творчых мерапрыемстваў. Яны імкнуча зрабіць студэнтаў актыўнымі ўдзельнікамі адукацыйнага працэсу, навучыць іх самастойна працаваць і думаць.

Для прафесійна арыентаванага навучання замежнай мове, на думку выкладчыкаў кафедры, характэрны наступныя асаблівасці:

- прафесійная моўная прывязка (навучальны матэрыял (тэрміналогія, спецыяльныя тэксты) адлюстроўвае спецыфіку пэўнай сферы дзейнасці);
- практыка-арыентаваны падыход (навучанне замежнай мове нацэлена на вырашэнне канкрэтных практычных задач, выкананне функцыянальных абавязкаў работнікаў той ці іншай сферы);
- інтэграцыя замежнай мовы ў агульны комплекс дысцыплін спецыяльнасці, цесная ўзаемасувязь прафіляваных дысцыплін;
- накіраванасць адукацыйнага працэсу на сітуацыйнасць, праблемнасць, пошук рашэння практычных задач з дапамогай моўных і прафесійных уменняў і навыкаў;
- развіццё самастойнасці і крэатыўнасці навучэнцаў у працэсе асваення мовы, гатоўнасці да бесперапыннай адукацыі і самаадукацыі ў мэтах міжкультурнага ўзаемадзеяння ў розных сферах;
- выкарыстанне адукацыйных тэхналогій, якія нацэлены на прадуктыўную навучальную работу, ужыванне актыўных метадаў навучання, калі студэнт не пасіўна засвойвае прапанаваны яму навучальны матэрыял, а выступае актыўным удзельнікам адукацыйнага працэсу (акцэнт робіцца не на навучальную ролю выкладчыка, а на пазнавальную дзейнасць студэнта).

Інтэнсіўная вучэбна-метадычная работа кафедры сфакусіравана на распрацоўцы і ўкараненні ў адукацыйны працэс эфектыўных метадаў і прыёмаў навучання на аснове:

- стварэння праблемна-пастановачых, праблемна-пошукавых задач;
- арыентацыі на актывізацыю творчага мыслення;
- удасканалення розных тыпаў самастойнай работы (пазнавальнай, творчай, камунікатыўнай);
- фарміравання прафесійнай кампетэнцыі;
- ажыццяўлення самакантролю.

Выкладчыкі кафедры распрацавалі тэарэтыка-метадалагічныя ўмовы выкарыстання сучасных тэхналогій у развіцці міжкультурнай камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў. Яны актыўна засвойваюць сацыяльныя тэхналогіі, характарыстыкі якіх адпавядаюць патрабаванням асобна арыентаванага і камунікатыўнага падыходаў да навучання замежным мовам. Сярод іх вылучаюцца наступныя тэхналогіі:

- эўрыстычныя тэхналогіі, якія прадугледжваюць арганізацыю прадуктыўнай дзейнасці, прымяненне заданняў, накіраваных на самастойны пошук новай інфармацыі на вывучаемай мове і спосабаў прыняцця рашэнняў;
- інфармацыйна-камунікатыўныя тэхналогіі, нацэленыя на ўжыванне праграмных сродкаў у навучанні (напрыклад, элементаў дыстанцыйнага навучання на адукацыйнай платформе *Moodle*);
- асобна арыентаваныя тэхналогіі, накіраваныя на развіццё індывідуальнасці навучэнца, здольнага да хуткай адаптацыі ў сітуацыях прафесійнай дзейнасці, якія пастаянна змяняюцца, самастойнага набывання ведаў, прымянення іх на практыцы (групавыя дыскусіі, аналіз сацыяльна-прафесійных сітуацый, дыялагічныя лекцыі);

- тэхналогія праектнага навучання, якая садзейнічае самаматывацыі да набывання ведаў, уменняў і навыкаў у ходзе самастойнага планавання і выканання практычных заданняў на замежнай мове, а таксама фарміруе прафесійныя і асобныя кампетэнцыі праз работу ў камандзе;
- інтэрактыўныя тэхналогіі, настроеныя на ўзаемадзеянне выкладчыка і студэнтаў у рэжыме дыялогу на замежнай мове і арыентаваныя на шырокае супрацоўніцтва студэнтаў;
- гульнявыя тэхналогіі, якія прадстаўляюць сабой шырокую групу метадаў і прыёмаў арганізацыі адукацыйнага працэсу ў форме розных педагагічных гульняў (напрыклад, дыдактычных, дзелавых, ролевых).

На думку педагогаў кафедры, названыя тэхналогіі паспяхова вырашаюць задачу па інтэнсіфікацыі працэсу вывучэння іншамовных сацыякультурных і лінгвістычных рэалій. Да асноўнай умовы прымянення сучасных тэхналогій мы адносім разумнае спалучэнне традыцыйных метадаў і прыёмаў з найноўшымі тэхналогіямі і сродкамі, якія актывізуюць вучэбна-пазнавальную дзейнасць студэнтаў. Выкананне гэтай умовы з'яўляецца фундаментальным напрамкам дыдактыкі, эфектыўным спосабам атрымання якаснай адукацыі і прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў.

Зараз працэс іншамовнай прафесійна арыентаванай адукацыі грунтуецца на шырокай міждyscyплінарнай базе і прадугледжвае мадэляванне ва ўмовах адукацыйнага асяроддзя кантэкстаў будучай прафесійнай дзейнасці. Актуальнай бачыцца задача па ўзнаўленні ў адукацыйным працэсе канкрэтных сітуацый прафесійных зносін, што садзейнічае павышэнню матывацыі да кантэкстнага навучання замежным мовам. Прыцягненне аўтэнтычных актуальных матэрыялаў (асабліва на старшых курсах) спрыяе развіццю крытычнага стаўлення да даных праз супастаўленне новай інфармацыі з раней вывучаным матэрыялам, стварэнню ў студэнтаў уласнага меркавання па тых ці іншых пытаннях. Пры абмеркаванні праблемных аспектаў студэнты вучацца лагічна абгрунтоўваць свой пункт гледжання, весці дыскусію на замежнай мове.

Выкарыстанне разнастайных метадаў, наглядных сродкаў навучання забяспечвае трываласць засваення ведаў. Іх актыўнае прымяненне вядзе да фарміравання ўменняў і навыкаў, якія садзейнічаюць раскрыццю творчага патэнцыялу асобы. Карэктнае ўжыванне выкладчыкамі кафедры сучасных прафесійна арыентаваных тэхналогій у навучанні замежным мовам абумоўлівае высокі ўзровень міжкультурнай камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў. Акрамя гэтага, выкарыстанне названых тэхналогій развівае ў навучэнцаў здольнасць аўтаномна ацэньваць працэс вывучэння мовы, умець вызначаць і ставіць уласныя мэты, задачы, а таксама выяўляць асабістыя патрэбы ў галіне іншамовнай адукацыі для розных сацыяльных кантэкстаў.

У межах работы па прымяненні праграмных сродкаў у навучанні калектыў кафедры актыўна выкарыстоўвае рэсурсы адукацыйнага партала БДУ *Moodle*. Так, выкладчыкамі гэтай кафедры былі створаны аўтарскія курсы на платформе дыстанцыйнага навучання па дзвюх мовах. Выкладчыкі секцый французскай і італьянскай моў працуюць над падрыхтоўкай электроннай базы з'яўшчыхся заданняў і метадычных рэкамендацый.

У арсенале выкладчыкаў ёсць наступныя сродкі інфармацыйна-камунікатыўных тэхналогій: электронныя навучальныя дапаможнікі, слоўнікі, даведнікі, адукацыйныя інтэрнэт-рэсурсы, мультымедыйныя прэзентацыі і інш. Шырыня выкарыстання названых тэхналогій тлумачыцца тым, што яны з'яўляюцца найважнейшым аспектам аптымізацыі адукацыйнага працэсу. Указаныя тэхналогіі дазваляюць максімальна актывізаваць пазнавальную дзейнасць студэнтаў, забяспечыць станоўчую матывацыю і высокую ступень дыферэнцыяцыі ў навучанні замежным мовам.

Кафедрай абгрунтавана мэтазгоднасць прымянення асобных відаў адукацыйных тэхналогій для забеспячэння якаснага выкладання замежных моў, а таксама іх выкарыстання ў навукова-даследчай і практыка-арыентаванай дзейнасці. Станоўча зарэкамендавалі сябе такія аўтарскія тэхналогіі, як мадэляванне з крэатыўным кампанентам (дацэнт Г. В. Квачак), музейна-педагагічныя заняткі на базе Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь па тэмах «Заходнееўрапейскі жывапіс. Жывапіс Францыі», «Беларускія мастакі Парыжскай школы. Марк Шагал» (старшы выкладчык Н. А. Цыбульская). Перавага гэтых тэхналогій заключаецца ў тым, што яны стымулююць актывізацыю раней атрыманых ведаў і творчага мыслення, індывідуалізацыю і дыферэнцыяцыю вучэбна-пазнавальнай дзейнасці.

Важным складнікам работы кафедры з'яўляюцца навуковыя даследаванні ў галіне раманскага мовазнаўства, супастаўляльнага мовазнаўства, лінгвакультуралогіі, інавацыйных метадыч у выкладанні раманскіх моў (адказны за арганізацыю навуковай працы – дацэнт В. У. Лапунова). Навукова-даследчая работа праводзілася па тэмах «Замежная мова як сродак пазнання культуры: тэарэтычны і практычны аспекты (на матэрыяле французскай і італьянскай моў)» (2003–2007), «Раманскія мовы ў кантэксце дыялогу еўрапейскіх культур (на матэрыяле французскай і італьянскай моў)» (2008–2013), «Раманскія мовы на мяжы XX–XXI стст.: сістэма і функцыянаванне (на матэрыяле французскай і італьянскай моў)» (2013–2015), «Раманскія мовы ў славянскім моўным арэале: праблемы ўзаемадзеяння (на матэрыяле французскай і італьянскай моў)» (2016–2020).

З 2021 г. калектыў кафедры выконвае навуковую тэму «Моўная і культурная спадчына Раманіі: традыцыі і перспектывы даследавання». У выніку былі вывучаны і сістэматызаваны работы, прысвечаныя пытанням і метадам апісання нацыянальнага характару раманамоўных народаў (аналізаваліся тэарэтыка-метадалагічныя і навукова-даследчыя напрамкі ў галіне мовазнаўства, перакладу і міжкультурнай камунікацыі), разгледжаны лінгвістычныя аспекты міжкультурнай камунікацыі, лексіка-стылістычныя і функцыянальныя асаблівасці беларускамоўных, італамоўных і франкамоўных тэкстаў сродкаў масавай інфармацыі, праблемы іх жанрава-стылістычнай дыферэнцыяцыі, а таксама распрацавана бібліяграфічная база лінгвістычных і літаратуразнаўчых выданняў па праблематыцы беларуска-французскіх, беларуска-італьянскіх кантактаў. Бібліяграфічная база ўключае навуковыя артыкулы, публікацыі ў энцыклапедыях, аглядныя матэрыялы ў навуковых, літаратурных і мастацкіх выданнях, СМІ і інш.

Усяго ў межах выкананых навуковых тэм было падрыхтавана больш за 650 публікацый, выкладчыкі кафедры прынялі ўдзел у больш за 150 навуковых канферэнцый у Беларусі і за яе межамі. Да актыўнай навуковай дзейнасці далучаюцца студэнты і магістранты, якія выконваюць курсавыя, дыпломныя і магістарскія даследаванні, а таксама штогод удзельнічаюць у навуковых канферэнцыях.

Акрамя таго, на базе кафедры традыцыйна праводзіцца міжнародная навуковая канферэнцыя «Раманія: моўная і культурная спадчына», у якой прымаюць удзел філолагі Беларусі, Італіі, Францыі, Расіі, Украіны, Літвы і іншых краін. Вынікі даследаванняў размяшчаюцца на спецыяльна створаным сайце «Беларусь – Італія – Францыя: дыялог культур» для папулярызацыі навуковай дзейнасці кафедры.

Улічваючы, што асновай дзейнасці кафедры з'яўляецца выкладанне дысцыплін філалагічнага цыкла, найбольш істотным яе вынікам выступае падрыхтоўка навучальных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў, якія адлюстроўваюць розныя аспекты выкладання раманскіх моў. У апошнія гады выйшлі дапаможнікі, што атрымалі грыф вучэбна-метадычнага аб'яднання па гуманітарнай адукацыі, у тым ліку вучэбна-метадычныя дапаможнікі дацэнта С. В. Логіша «Страноведение Италии» (Мінск, 2018), Н. А. Цыбульскай і дацэнта Л. А. Шабашавай «Реферирование текста на французском языке» (Мінск, 2012), старшага выкладчыка І. М. Аўдзей «Итальянский язык: конъюнктив в придаточных предложениях. Сборник упражнений» (Мінск, 2023), І. М. Аўдзей і старшага выкладчыка К. А. Івановіч «Итальянский язык: условный период. Практикум» (Мінск, 2024), а таксама вучэбна-метадычныя дапаможнікі старшага выкладчыка М. В. Берастоўскай «Французский язык для журналистов» (Мінск, 2009), «Французский язык для политологов» (Мінск, 2020) і «Французский язык для студентов-заочников» (Мінск, 2010), прафесара Т. А. Мальцавай і старшых выкладчыкаў І. В. Паўлавай, Г. А. Гулезавай «Французский язык для психологов, философов, социологов» (Мінск, 2016), дацэнта А. А. Панцялеенка, старшага выкладчыка Н. І. Бруцкай і К. А. Івановіч «Итальянский язык для начинающих» (Мінск, 2020), старшага выкладчыка В. С. Ігнатоўскай «Итальянский язык: времена изъявительного наклонения. Практикум» (Мінск, 2022), Г. В. Квачак «Креативный перевод: на материале французского и русского языков» (Мінск, 2023), вучэбныя матэрыялы дацэнта А. В. Тучынскага «Деловая переписка» (Мінск, 2017) і яго практыкум «Практика перевода и реферирования специального текста на французском языке» (Мінск, 2022). Таксама на кафедры ёсць шырокі бібліятэчны фонд выданняў на італьянскай і французскай мовах. Ён уключае найноўшыя навучальныя і вучэбна-метадычныя дапаможнікі, якія выйшлі ў краінах вывучаемай мовы, мастацкія тэксты.

Разам з навукова-даследчай работай выкладчыкаў развіваецца і ўдасканалваецца навукова-даследчая работа студэнтаў (адказны – старшы выкладчык Т. А. Мейкшане). Пад кіраўніцтвам супрацоўнікаў кафедры студэнты становяцца пераможцамі розных міжнародных конкурсаў, друкуюць навуковыя артыкулы, удзельнічаюць у канферэнцыях, выконваюць курсавыя і дыпломныя даследаванні. У межах навукова-даследчай работы студэнты для ўзбагачэння даследчага вопыту, асобаснага і прафесійнага самавызначэння вырашаюць сістэму задач, якія паступова ўскладняюцца.

Выкладчыкі арганізуюць навукова-даследчую дзейнасць студэнтаў у працэсе кіраўніцтва курсавымі і дыпломнымі праектамі, чытання спецсэмінараў і спецкурсаў з мэтай сфарміраваць у іх уменні і навыкі крытычна перапрацоўваць і аналізаваць атрыманую інфармацыю з рознымі ўстаноўкамі на асэнсаванне канкрэтнай высновы; класіфікаваць, сістэматызаваць, абагульняць даныя; фармуляваць гіпотэзы даследавання; удасканалваць уменні, вырашаць навукова-даследчыя задачы ў прафесійнай галіне на аснове авалодання эўрыстычнымі метадамі ў выніку ажыццяўлення ўзаемасувязі паміж тэарэтычнымі і практычнымі ведамі з выкарыстаннем сучасных камп'ютарных метадаў збору, апрацоўкі і захавання інфармацыі. Так, у 2024 г. магістарскай дысертацыі А. Ю. Лабковіч «Репрезентация эмоций в аудиодескрипции и в субтитрах SDH к художественным кинофильмам на материале русского и французского языков» (Мінск, 2023), выкананай пад кіраўніцтвам дацэнта М. В. Саўко, быў прысуджаны дыплом другой катэгорыі ў Рэспубліканскім конкурсе навуковых прац студэнтаў у межах секцыі «Замежная мова і літаратура. Методыка і псіхалогія выкладання замежных моў».

На кафедры створана студэнцкая навукова-даследчая лабараторыя «Творчая майстэрня перакладчыка» (кіраўнік – А. В. Тучынскі), мэты якой – садзейнічанне павышэнню эфектыўнасці навуковай і адукацыйнай сфер кафедры шляхам далучэння навучэнцаў да актыўнай навукова-даследчай і інавацыйнай дзейнасці, паляпшэнне якасці падрыхтоўкі спецыялістаў і навукова-педагагічных кадраў вышэйшай кваліфікацыі, інтэграцыі адукацыйнага працэсу з навуковай і практычнай працай. Дзейнасць лабараторыі накіравана на вывучэнне і аналіз асноўных тэндэнцый развіцця тэорыі і практыкі перакладу, лінгвакультуралогіі, парэміялогіі і тэорыі міжкультурных камунікацый, распрацоўку тэарэтычных праблем кантрасціўнай лінгвістыкі, лінгвістычнай тыпалогіі і этналінгвістыкі, вырашэнне пытанняў лексікаграфічнай практыкі. Лабараторыя служыць паглыбленню ведаў навучэнцаў у галіне абранай спецыяльнасці і сумежных галінах у адпаведнасці з апошнімі дасягненнямі навукова-тэхнічнага прагрэсу; развіццю ў студэнтаў метадалогіі навуковых даследаванняў і навыкаў самастойнай арганізацыі навуковай працы; стварэнню навуковай базы для паспяховага навучання ў магістратуры, аспірантуры і дактарантуры; азнаямленню навучэнцаў з канцэптуальнымі асновамі тэорыі і практыкі перакладу як сучаснай комплекснай навукі інтэгратаўнага характару; узнікненню ў іх базавых ведаў аб узаемазалежнасці мовы і культуры, разгледжаных праз прызму *homo loquens* як галоўнага суб'екта мовы, культуры і камунікацыі; фарміраванню ў студэнтаў уяўлення аб тым, што, вывучаючы мову, мы пазнаём культуру і набываем уменне наладжаць зносіны на гэтай мове ў кантэксце міжкультурнай камунікацыі; выхаванню навыкаў узаемадзеяння з улікам маральных і этычных норм, заснаваных на ідэях узаемапавагі і талерантнасці, імкненні да супрацоўніцтва, умацаванні ўзаемаразумення паміж членамі розных сацыяльных груп, носьбітамі рознастайных светапоглядных пазіцый, прадстаўнікамі некалькіх нацыянальных культур. У рабоце лабараторыі прымаюць удзел студэнты, магістранты і аспіранты, якія паспяхова выконваюць вучэбную праграму, карыстаюцца творчым падыходам да вырашэння пастаўленых перад імі задач, праяўляюць схільнасць да навуковай і практычнай дзейнасці.

З 2020 г. на кафедры функцыянуе студэнцкі навуковы гурток «Літара» (арганізатар і кіраўнік – В. У. Лапунова), мэты якога – павышэнне ўзроўню тэарэтычнай, навукова-практычнай і метадычнай падрыхтоўкі студэнтаў, развіццё ў іх творчага мыслення, а таксама навыкаў арганізацыі і выканання навукова-даследчай працы. Работа гуртка ажыццяўляецца па некалькіх напрамках і ахоплівае пытанні сучаснай парадигмы лінгвістычных даследаванняў, лінгвакультуралагічныя аспекты перакладу, праблемы французскай літаратуры. Іншыя задачы і кірункі гуртка заключаюцца ў тым, каб навучыць студэнтаў сістэматызаваць, абагульняць і прадстаўляць свае назіранні над практычным матэрыялам; узброіць іх ведамі аб аб'ектыўным характары заканамернасцей лінгвістычнага аналізу розных тыпаў дыскурсу, спецыфіцы актуальных тэорый дыскурсіўнага аналізу і тэорыі перакладу; даць навучэнцам магчымасць выкарыстоўваць лекцыйны матэрыял, які ілюструецца шматлікімі прыкладамі з сучаснай французскай прозы і драматургіі, у курсавых і дыпломных работах па лінгвістыцы; сфарміраваць у іх міждысцыплінарны падыход да вырашэння навукова-даследчых задач; падрыхтаваць студэнцкія даклады да ўдзелу ў міжнародных, рэспубліканскіх, міжуніверсітэцкіх і ўнутрыўніверсітэцкіх навукова-практычных канферэнцыях; апублікаваць іх у зборніках па выніках удзелу ў гэтых канферэнцыях; прадставіць студэнцкія работы на конкурсах рэспубліканскага і міжнароднага ўзроўню. Навуковыя ідэі, інавацыі і асобныя дакументы гуртка маюць эканамічную і сацыяльную значнасць, паколькі яны былі апрабаваны ў працэсе апрацоўкі тэхнічнай дакументацыі па профілі некаторых прамысловых прадпрыемстваў Беларусі ў кантэксце лакалізацыі і адаптацыі тэрміналагічнага апарату кіраўніцтваў па эксплуатацыі прылад, якія ўводзяцца ў вытворчасць. Трэба адзначыць, што ў студзені 2023 г. В. У. Лапунова ўдзельнічала ў конкурсе на лепшага кіраўніка і арганізатара навукова-даследчай работы студэнтаў і аспірантаў БДУ і заняла III месца ў намінацыі «Арганізацыя і кіраўніцтва маладзёжным навуковым аб'яднаннем».

Удзельнікі студэнцкага навуковага гуртка «Перакладчыцкая майстэрня» (кіраўнік – дацэнт М. В. Салеева) завяршылі пераклад сучаснага італьянскага рамана Э. Брыцы «Джэк Фрушантэ выйшаў з групы». Да гэтага часу раман не быў перакладзены на рускую мову.

Заняткі дыскусійнага клуба «Мая Італія» (кіраўнік – І. М. Аўдзей) уключаюць пэўны творчы кампанент і прадугледжваюць самастойную працу студэнтаў. Члены клуба актыўна ўдзельнічаюць у дэбатах, дзеяцца ідэямі, ствараюць прэзентацыі, віктарыны, крыжаванкі. Так, для абмеркавання тэмы «Вобраз Італіі на старонках апавяданняў Т. Буэна» яны падрыхтавалі прэзентацыі з адлюстраваннем рэгіёнаў Італіі, якія згадваюцца ў прачытаных апавяданнях, крыжаванкі з новымі словамі, што былі вывучаны дзякуючы гэтым творам, віктарыну, накіраваную на пазнаванне элементаў тэксту, і іншыя цікавыя заданні. Пасля прагляду фільма Ф. Азпетэка «Акно насупраць» студэнты падзяліліся сваімі думкамі аб праблемах выбару і асобнага росту ў творчых эсэ. Тэма «*Cantando si impara*», акрамя гульнявога аспекту, мела сваёй мэтай навучанне метадыцы, паколькі будучым выкладчыкам важна ведаць, як з дапамогай песні можна зрабіць заняткі больш разнастайнымі, замацаваць атрыманыя веды або праверыць іх. Стэрэатыпы аб італьянцах таксама аказаліся тэмай, якая выклікала шырокую дыскусію. Студэнтам было цікава шукаць

іх абвяржэнне, параўноўваць стэрэатыпы аб італьянцах і беларусах, у тым ліку аб іх нацыянальнай кухні, ладзе жыцця, нацыянальным характары, усеагульным захапленні пэўным відам спорту.

Першае выступленне студэнцкай капэлы «Belcogo» (кіраўнік – старшы выкладчык Л. С. Мельнікава) адбылося 13 снежня 2011 г. на сцэне філалагічнага факультэта падчас традыцыйнага кафедральнага вечара «Bell'Italia». Сёння ў рэпертуары калектыву прысутнічаюць музычныя творы, розныя як па стылістыцы і характары, так і па змесце. Найважнейшым складнікам дзейнасці капэлы з'яўляецца адукацыйны аспект, накіраваны на далучэнне яе ўдзельнікаў да непасрэднага засваення вывучаемай мовы, а таксама да навукова-даследчай працы. Праз харавыя спевы студэнты не толькі развіваюць вакальныя даныя, слых і памяць, паляпшаюць вымаўленне, узбагачаюць слоўніковы запас і павышаюць культурны ўзровень, але і назіраюць за разнастайнымі моўнымі фактамі і аналізуюць іх, што часта вызначае выбар імі аб'екта і прадмета даследавання ў межах выканання курсавых і дыпломных праектаў.

Прафарыентацыйныя мерапрыемствы – частка ідэалагічнай і выхаваўчай работы кафедры (адказны – старшы выкладчык К. Я. Злоціна), якая арганізуецца ў кантэксце Праграмы бесперапыннага выхавання дзяцей і студэнцкай моладзі на 2021–2025 гг. Адным з напрамкаў праграмы выступае полікультурнае выхаванне навучэнцаў. Актыўна развіваецца супрацоўніцтва з арганізацыямі – заказчыкамі кадраў, на базе якіх праходзяць пераддыпломная педагагічная практыка, вучэбныя заняткі, адукацыйныя практыкі, конкурсы.

Важным аспектам, які дапаўняе ўласна адукацыйны працэс, сталі міжнародныя кантакты кафедры. Дзякуючы плённым сувязям з культурнымі і адукацыйнымі ўстановамі Расіі, Італіі і Францыі, удзелу ў праграмах міжнароднага абмену многія студэнты і выкладчыкі кафедры змаглі прайсці курсы навучання і павышэння прафесійнай кваліфікацыі ва ўніверсітэтах гэтых краін.

Спецыялісты кафедры ўдзельнічаюць ва Усерасійскім конкурсе для работнікаў адукацыйных устаноў «Педагагічны пошук», які праводзіцца Бійскім філіялам імя В. М. Шукшына Алтайскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта, міжнародным конкурсе педагагічных праектаў «Залатая формула», конкурсе літаратурнай творчасці «Студэнцкая ліра». Кафедра наладзіла цеснае супрацоўніцтва з Расійскай акадэміяй народнай гаспадаркі і дзяржаўнай службы пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі, Даследчым цэнтрам імя І. Тургенева пры Монскім універсітэце ў Бельгіі. Студэнты спецыяльнасці «рамана-германская (французская) філалогія» штогод прымаюць удзел у міжуніверсітэцкай студэнцкай алімпіядзе па дзелавой і эканамічнай французскай мове, якая праводзіцца ў межах універсітэцкай дэкады студэнцкай навукі «Моладзь у навукі і бізнесе», а таксама ў Міжнароднай студэнцкай алімпіядзе па замежных мовах «Logos».

Сёння філалагічны факультэт БДУ з'яўляецца пляцоўкай для правядзення беларускай сесіі Міжнароднай студэнцкай універсіяды па італьянскай мове. Піянеры ў гэтым напрамку – выкладчыкі кафедры раманскага мовазнаўства, у прыватнасці А. А. Панцялеенка (загадчык кафедры з 2018 па 2022 г.). Менавіта па яе ініцыятыве ў 2018 г. была праведзена першая міжуніверсітэцкая алімпіяда сярод студэнтаў-італьяністаў. Дзякуючы актыўнай падтрымцы замежных калег гэта мерапрыемства ператварылася ў маштабнае спаборніцтва, якое ўзначальвае Нацыянальная асацыяцыя выкладчыкаў замежных моў.

Кафедра паспяхова рэалізуе інфармацыйна-даследчы праект «Халакост – трагічная старонка гісторыі Беларусі», накіраваны на прыцягненне грамадскай увагі да гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, адлюстраванне лёсу ахвяр халакоста ў Беларусі, Італіі і Францыі. Задачы праекта – стварэнне сістэмы вучэбнай, выхаваўчай, грамадскай дзейнасці з мэтай фарміравання ініцыятыўнасці і грамадзянскай адказнасці навучэнцаў, прывівання маральнасці, духоўнасці на аснове культурна-гістарычнай спадчыны роднага краю; наладжванне і ўмацаванне супрацоўніцтва з архівамі і музеямі, звязанымі з гісторыяй халакоста; падрыхтоўка партфолія студэнцкіх работ для ўвекавечвання памяці бязвінна загінуўшага насельніцтва. Праект арыентаваны на давадзенне да навучэнцаў аб'ектыўнай інфармацыі аб мэтанакіраваным знішчэнні насельніцтва Беларусі, зверствах, учыненых нямецка-фашысцкімі акупантамі і іх памагатымі на тэрыторыі краіны ў гады вайны; асэнсаванне і разуменне студэнтамі паняцця «генацыд беларускага народа»; фарміраванне ў моладзі калектыўнай гістарычнай памяці; развіццё ўмення супрацьстаяць спробам фальсіфікацыі падзей Вялікай Айчыннай вайны і рэабілітацыі нацызму; усведамленне маладымі людзьмі сваёй адказнасці як грамадзян за прадухіленне распаўсюджвання ідэй нацызму.

Заклучэнне

Сімвалічна, што юбілей філалагічнага факультэта БДУ прыпадае на год, аб'яўлены кіраўніком дзяржавы А. Р. Лукашэнкам Годам якасці ў мэтах далейшага павышэння якасці жыцця беларускага народа, забеспячэння канкурэнтаздольнасці нацыянальнай эканомікі на сусветнай арэне, стымулявання ініцыятывы, фарміравання ў грамадстве адказнасці за вынікі сваёй працы і пачуцця дачынення да будучыні краіны. Самаадданая і стваральная праца педагогаў кафедры раманскага мовазнаўства з'яўляецца гарантам

дасягнення мэт сучаснай педагагічнай адукацыі. Сёння кафедра мае шырокія навуковыя перспектывы дзякуючы кваліфікаванаму калектыву, у якім працуюць як вопытныя дацэнты, так і маладыя педагогі, якія імкнуцца да высокага ўзроўню метадычнага майстэрства і ўдасканалення сваіх кампетэнцый у навукова-даследчай рабоце.

У кароткатэрміновай перспектыве планіруецца ўключэнне ў адукацыйны працэс праграмы магістратуры «Пераклад і сучасныя тэхналогіі ў лінгвістыцы», якая інтэгруе лепшыя кампаненты праграмы магістратуры па мовазнаўстве і міжкультурнай камунікацыі і новыя, лічбавыя, элементы. Яе актуальнасць абумоўлена неабходнасцю падрыхтоўкі лінгвістаў-перакладчыкаў і лінгвістаў-экспертаў, якія забяспечваюць непасрэдную і дыстанцыйную міжкультурную камунікацыю з дапамогай сучасных лічбавых інструментаў і тэхналогій. Зразумела, што толькі лінгвіст можа паставіць задачу для інжынера, даць заданне для праграмы памяці перакладаў або анлайн-прылады, якая стварае і апрацоўвае карпусы тэкстаў. І толькі ён можа адэкватна прааналізаваць атрыманы вынік і паспяхова выкарыстаць яго як для інтэрпрэтацыі даных сацыяльных сетак і сродкаў масавай камунікацыі, ацэнкі інфармацыйных «укідаў» і дакладнасці паведамленняў, так і для ўздзеяння на мэтавую аўдыторыю ў медыяпрасторы ці прафесійнай супольнасці. Менавіта такія спецыялісты могуць быць гнуткімі і кампетэнтнымі ў нестандартных сітуацыях анлайн-камунікацыі. Таму менавіта лінгвістаў прафесіяналы ў ІТ-сферы прыцягваюць да сумеснай распрацоўкі электронных суразмоўцаў, удакладнення семантызацый пры падрыхтоўцы анлайн-слоўнікаў. Такія спецыялісты – нашы магістранты – атрымваюць магчымасць на практыцы адтачыць падобныя кампетэнцыі ў вядучых карпарацыях ІТ-індустрыі, індустрыі перакладу і медыяіндустрыі.

Мяркуюцца, што на 1-м курсе будуць вывучацца дысцыпліны «Актуальныя праблемы сучаснай лінгвістыкі», «Лінгвакультуралогія» і «Лінгвакраіназнаўства» (для разгляду безэквівалентнай лексікі, тэрміналогіі і слоў з культурным кампанентам значэння, якія ўяўляюць асаблівую складанасць пры перакладзе), «Тэорыя і практыка міжкультурнай камунікацыі» і інш. На 2-м курсе прадугледжваюцца паглыбленае вывучэнне дысцыпліны «Пераклад і сучасныя тэхналогіі перакладу», развіццё навыкаў стварэння тэкставых анлайн-карпусоў і гласарыяў, працы з канкардансамі і інструментамі ацэнкі якасці перакладу, выкананага штучным інтэлектам, і г. д. Перакладчыцкая практыка і напісанне даследчага праекта – магістарскай дысертацыі – стануць лагічным завяршэннем фарміравання кампетэнцый будучага канкурэнтаздольнага эксперта.

Карыстаючыся магчымасцю, віншую ўсіх калег з юбілеем філалагічнага факультэта БДУ! Жадаю новых творчых дасягненняў, яркіх і таленавітых вучняў, пакалення новых вышынь!

*Артыкул напісаны ў рэдкалегію 05.07.2024.
Received by editorial board 05.07.2024.*